

Eesti NSV

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

A-17346
53

LOENGUTESARI

„ABIKS UK(b)P AJALOO ISEÕPPIJAILE“

9. LOENG

ÜHINGU TEGEVLIIGE

I. HELM

**MARKSISTLIKU PARTEI
ORGANISATSIOONILISED
ALUSED.**

**LENINI RAAMAT „ÜKS SAMM
EDASI, KAKS SAMMU TAGASI“**

Nr. 9 (53)

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1950

A-11546
53
EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

LOENGUTESARI
„ABIKS ÜK(b)P AJALOO ISEÕPPIJAILE“

4. LOENG

ÜHINGU TEGEVLIIGE

I. HELM

MARKSISTLIKU PARTEI
ORGANISATSIOONILISED
ALUSED.

LENINI RAAMAT „ÜKS SAMM EDASI,
KAKS SAMMU TAGASI“

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1950

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

8342

Üleliidulisel Kommunistlikul (bolševike) Parteil on seljataga poole sajandi pikkune ajalugu. Oma olemasolu kestel on ta näidanud end võimsa organiseeriva ja suunava jõuna. Bolševike partei juhtimisel viis töölisklass liidus kehvtalurahvaga läbi Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni. Lenini-Stalini partei juhtimisel ehitasid Nõukogudemaad rahvad üles sotsialismi ja saavutasid võidu Suures Isamaasõjas. Bolševike partei juhtimisel on Nõukogude Liit muutunud võimsaks suurriigiks. Meie parteile kuulub Nõukogude Liidu rahvaste piiritu armastus ja tal on ülikõrge autoriteet. Partei ideed on muutunud rahvahulkade ideedeks.

Bolševike partei loojateks on V. I. Lenin ja J. V. Stalin. Oma revolutsioonilise tegevuse algusest peale pidasid proletariaadi suured juhid võitlust uut tüüpi töölispartei loomise eest. Lääne-Euroopa maa-des oli küll juba varem loodud töölisparteisid, kes nimetasid ennast marksistlikeks, kuid tegelikult need parteid reetsid proletariaadi huvid, loobusid revolutsioonilisest võitlusest ja hakkasid jutlustama klassi-rahust kodanlusega. Samasugust parteid tahtsid menševikud organiseerida ka Venemaal.

Vastandina menševikele seadsid Lenin ja Stalin üles revolutsioonilise partei loomise ülesande, partei, kes oleks võimeline viima töölisklassi rünnakule tsarismi ja kapitalismi vastu, kes juhiks proletariaadi võimu kättevõitmisel ja sotsialismi ülesehitamisel. Selle programmi teostamiseks oli tungivalt vaja töölisklassi revolutsioonilise partei olemasolu, kes oleks revolutsioonilise proletariaadi suure armee võitlusstaabiks. Rõhutades vajadust sellise partei järele ütles Lenin: „Andke meile revolutsionääride organisatsioon ja — meie pöörame Venemaa ümber!“¹

Töötades välja õpetust uut tüüpi parteist, juhtisid Lenin ja Stalin erilist tähelepanu partei organisatsioonilistele alustele. Nad näitasid, et töölisklassi jõud seisab ta organisatsioonis ja rõhutasid partei programmiliste, taktikaliste ja organisatsiooniliste printsiipide kohustuslikku ühtsust.

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, I kd. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1945, lk. 192.

Lenin ja Stalin töötasid välja partei organisatsioonilised põhimõtted, mis on tähtsamaks ja kõigutamatuks osaks leninlik-stalinlikus õpetuses uut tüüpi parteist ja mis tulenevad partei põhilistest ülesannetest ning vastavad täielikult ta ajaloolisele osale. Marksistliku partei organisatsiooniliste aluste geniaalne analüüs on antud V. I. Lenini raamatus „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“ ja J. V. Stalini teoses „Proletaarlaste klass ja proletaarlaste partei“, samuti ka nende hilisemates töedes.

Need organisatsioonilised põhimõtted on ka praegu meie partei ehituse aluseks ja on fikseeritud ÜK(b)P põhikirjas, mis võeti vastu Üleliidulise Kommunistliku (bolševike) Partei XVIII kongressil 10. märtsil 1939. a.

Ajalooline olukord

Missugune oli ajalooline olukord, mis tingis V. I. Lenini teose „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“ loomise, teose, milles ta töötas välja marksistliku partei organisatsioonilised alused?

Marksistlik partei Venemaal kujunes välja tingimustes, mis erinevad sotsiaaldemokraatlike parteide väljakujunemise tingimustest Lääne-Euroopa maades. Tema kujunemise iseloomulikud tingimused olid järgmised:

esiteks — marksistid ehitasid Venemaal parteid, toetudes maailma kõige revolutsioonilisemale kaasaegsele tööstusproletariaadile, kes oli võimeline endaga kaasa tõmbama Venemaa revolutsioonilist talurahvast;

teiseks — marksistid ehitasid parteid olukorras, kus Venemaa astus imperialistliku arengu teele, säilitades seejuures tsaarivalitsuse režiimi.

Viimase asjaolu tõttu tuli marksistlikku parteid Venemaal ehitada illegaalselt, põranda all.

Kümnete tsarismi poolt õhutatud vaenus ja umbusalduses elavate rahvuste olemasolu riigis nõudis ühtse internatsionaalse töölispartei loomist, kes suudaks ühendada kõiki tsari-Venemaa rõhutatud rahvaid otsustavaks võitluseks tsaarivalitsuse vastu.

Mõistes põhjalikult vene ühiskondliku elu eritingimusi ja neid arvestades, töötas V. I. Lenin välja marksistliku partei ülesehitamise plaani. Selle plaani esitas V. I. Lenin oma tuntud artiklis „Millest alata?“ (avaldati esmakordselt ajalehe „Iskra“ 4. numbris 1901. aasta mais) ja arendas seda edasi raamatus „Mis teha?“ (ilmus 1902. a.).

XIX sajandi 90-ndail aastail oli Venemaal ja väljaspool tema piire mõnikümme vene marksistide ringi ja rühma. Need tegutsesid üksteisest eraldatult, nende töös polnud ühist joont ja neil puudus vaja-

lik side rahvahulkadega. Seepärast ei võinudki nad olla töölisklassi laiaulatusliku poliitilise võitluse organiseerijaiks ja juhtijaiks.

V. I. Lenini poolt 1895. aastal Peterburis loodud „Töölisklassi Vabastusvõitluse Liit“, kes esmakordselt Venemaal hakkas teostama sotsialismi ühendamist töölisliikumisega, oli töölisliikumisele toetava revolutsioonilise marksistliku partei esimene tõsine algidu.

1898. aastal toimunud VSDTP I kongress kuulutas küll välja Venemaa Sotsiaaldemokraatliku Töölispartei asutamise, kuid tegelikult ei olnud partei siiski veel loodud. See ühinemine oli ainult formaalne; tegelikult jäi partei endiselt organisatsiooniliselt killustatuks. Parteil ei olnud programmi ega põhikirja, samuti puudus keskne juhtimine.

Ajajärk pärast VSDTP I kongressi kujunes faktiliselt partei ideelise ja organisatsioonilise segasuse suurenemise ajajärguks. Marksism oli muutunud moeasjaks ja selle tulemusena hakkas voolama marksistlikesse organisatsioonidesse intelligentsi hulgast revolutsioonilist noorsugu, kes tundis nõrgalt marksistlikku teooriat ning omas marksismist ainult segase kujutluse, mis oli ammutatud „legaalseste marksistide“ oportunistlikest ajaleheartikleist. See asjaolu põhjustas marksistlikes organisatsioonides „legaal-marksistlike“ oportunistlike meeolude levinemise ja suurendas ideelist segasust ning organisatsioonilist korralagedust. Suur osa kohalikke parteiorganisatsioone ei saanud aru sellest kahjust, mida toob parteile ideelise ja organisatsioonilise ühtsuse puudumine.

Võideldes ühtse tsentraliseeritud marksistliku partei loomise eest ühtse programmi ja taktikaga, ühtse põhikirjaga ja töös ühtse joonega, oli vajalik enne ühinemist selgitada kõigi ringide ja rühmade poliitiline joon, otsustavalt vabaneda juhuslikest ja ebakindlaist elementidest parteiorganisatsioonides, valmistada ette partei ideelist ja organisatsioonilist konsolideerumist.

Selle vastutusrikka ülesande täitmiseks tegi V. I. Lenin ettepaneku organiseerida ülevenemaaline poliitiline ajaleht, mis „ökonomismi“ ja oportunistmiga võideldes ning marksistlikku kaadrit kasvatades kujuneks kõiki parteijõude tsentraliseeritud organisatsiooni koondavaks keskuseks. V. I. Lenin oli arvamusel, et selline ajaleht on vahendiks kohalike ringide ja rühmade ühendamisel organisatsiooniliselt ühtseks parteiks.

Oma artiklis „Millest alata?“ kirjutas V. I. Lenin: „Ajaleht on mitte üksnes kollektiivne propagandist ja kollektiivne agitaator, vaid ka kollektiivne organisaator. Selles viimases suhtes võib teda võrrelda tellingutega, mis ehitatakse ehitatava hoone ümber, märgivad ära ehituse kontuurid, hõlbustavad ühendusepidamist üksikute ehitajate vahel, aitavad neil tööd jaotada ja ülevaadet saada üldistest tulemustest, mis on saavutatud organiseeritud tööga.“¹

¹ V. I. Lenin, Mis teha? RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1945, lk. 161.

Sel alusel määras V. I. Lenin kindlaks ülevenemaalise poliitilise ajalehe erakordselt tähtsa osa ühtse marksistliku partei loomisel.

V. I. Lenini poolt läbiviidud illegaalsetel nõupidamistel Ufas, Pihkvas, Moskvas ja Peterburis võeti 1900. aasta kevadel vastu tema ettepanek asutada ajaleht „Iskra“. Ajalehe toimetuse moodustasid Lenin, Plehhanov, Axelrod, Zassulitš, Martov ja Potressov.

1900. aasta detsembris ilmus välismaal „Iskra“ esimene number. „Iskra“ tähtsaimaks tööks oli partei programmi projekti väljatöötamine. Projekti väljatöötamise ajal tekkisid tõsised lahkkelid Lenini ja Plehhanovi, samuti teiste toimetuselikemete vahel nii programmi poliitilise kui ka agrarosa pärast. Esimest osa kirjutas Plehhanov, teist — Lenin. V. I. Lenin saavutas siiski, et programmi võeti oluline punkt proletariaadi diktatuurist, kus märgiti ära töölisklassi juhtiv osa revolutsioonis.

V. I. Lenini juhtimisel loodud ülevenemaaline poliitiline ajaleht oli tõeline kollektiivne organisaator, revolutsioonilisi jõude koondav keskus ja vene marksistide ühtsesse parteisse ühendamise vahend. „Iskra“ pidas põhimõttelist võitlust „ökonomitidega“, valmistas ette partei ideelist ja organisatsioonilist konsolideerumist, valmistas ette partei programmi ja põhikirja, valmistas ette ja kindlustas VSDTP II kongressi kokkukutsumise.

Vastukaaluks „Iskra“ kasvavale mõjule ja ta tööle VSDTP II kongressi ettevalmistamisel kavatsesid anti-iskralased kutsuda kokku partei kongressi Bjelostokis. Bjelostokki kogunesid 1902. a. kevadel ökonomitliku Peterburi komitee, Bundi Keskkomitee ja välismaakomitee, Lõuna Komiteede ja Organisatsioonide Liidu, Jekaterinoslavi komitee, Vene Sotsiaaldemokraatide Välismaaliidu ja „Iskra“ esindajad. „Iskra“ delegaat saadeti Lenini poolt ainult ühe eesmärgiga — saavutada, et kavatsetud kongress kujuneks konverentsiks. Delegaadil õnnestus see ka läbi viia, kongressi aga valmistasid samal ajal ette iskralased.

Konverents arutas põhimõttelist platvormi ja valis Organisatsioonikomitee (OK) partei kongressi kokkukutsumiseks. Organisatsioonikomitee koostas teadaande OK loomise ja kongressi kokkukutsumise kohta, mis avaldati 28. (15.) jaanuaril 1903. aastal „Iskra“ 32. numbris.

VSDTP II kongress avati 30. (17.) juulil 1903. a. Brüsselis, Belgia politsei surve tõttu jätkas ta hiljem oma tööd Londonis.

Kongressil oli esindatud 26 organisatsiooni: „Iskra“ rühm, Vene Revolutsioonilise Sotsiaaldemokraatia Välismaaliiga, „Töö Vabastuse“ rühm, Vene Sotsiaaldemokraatide Välismaaliit, Bundi Keskkomitee ja välismaakomitee, „Južnõi Rabotši“ rühm, 19 kohalikku komiteed ja sotsiaaldemokraatlikku liitu.

Kongressile tuli kokku 43 saadikut 51 otsustava häälega ja 14 saadikut nõuandva häälega. Igal komiteel oli õigus saata kongressile

2 saadikut, mõned aga saatsid ainult ühe. Seepärast viibis kongressil saadikuid, kellel oli 2 häält. Kongressi koosseis oli ebaühtlane, tema alguseks olid välja kujunenud järgnevad rühmitused:

1) Iskralastel oli 33 häält, sealhulgas:

a) kindlail iskralastel (Lenin jt.) — 24 häält,

b) ebakindlail iskralastel (Martov, Trotski jt.) — 9 häält;

2) „Iskra“ avalikel vastastel — 8 häält (3 „ökonomisti“ ja 5 bundisti);

3) tsentrumil (kõhklejail) — 8 häält.

Kongressi päevakorras oli 20 küsimust. Tema peaülesandeks oli tööliste partei loomine nendel põhimõtetel ja organisatsioonilistel alustel, mis olid üles seatud ja välja töötatud „Iskra“ poolt. „Iskra“ organisatsioonilised plaanid pidid leidma kinnituse partei põhikirjas.

Kuna kongressil olid esindatud ka sellised organisatsioonid, kes pidasid otsustavat võitlust „Iskra“ vastu (Bund, „Rabotšije Delo“), ning organisatsioonid, kes ainult sõnades tunnistasid „Iskrat“ juhtiva organina, tegelikult aga püüdsid läbi viia oma erinevaid plaane ja paistsid silma oma ebakindlusega põhimõtetelistes küsimustes („Južnõi Rabotši“ rühm ja temaga ühinenud mõnede komiteede saadikud), siis kujunes kongress „Iskra“ suuna võidu eest peetava võitluse areeniks. Hälteenamused kuulus küll iskralastele (33 häält 51-st), kuid mitte kõik iskralased ei toetanud Leninit. Seepärast võisid „Iskra“ vaenlased iskralaste lõhestumise korral saavutada ülekaalu. Sellises keerukas olukorras algas ja toimus VSDTP II kongressi töö.

Kongressi tähtsaimaks tööks oli partei programmi vastuvõtmine. Sealjuures põhjustas vaidlusi peamiselt proletariaadi diktatuuri küsimus. Selles küsimuses olid juba „Iskra“ toimetuses tekkinud lahkeliidid Lenini ja Plehhanovi vahel, kuid projekt esitati kongressile siiski leninlikus formuleeringus.

Oportunistid hakkasid kongressil taotlema proletariaadi diktatuuri põhimõtte asendamist põhimõttega kapitalismi rahulikust sissekasvamisest sotsialismi, osutades sellele, et Lääne-Euroopa sotsiaaldemokraatlike parteide programmides pole punkti proletariaadi diktatuurist.

Oportunistid — „Iskra“ vastased — väitsid, et tuleb keelduda proletariaadi diktatuuri eest peetava revolutsioonilise klassivõitluse poliitikast ja et on vajalik üle minna klasside koostöö poliitikale ning kapitalismi rahuliku võitmise teooriale. See oli tööliklassi vaenlaste, kodanluse palgasulaste oportunistlik hääl. Neid leidub ka praegu imperialistlikus leeris parempoolsete sotsialistide, tööerakondlaste jne. näol küllaldaselt.

Tingimustes, kus kodanlik ühiskond jaguneb kaheks vastandlikuks klassiks, — kodanluseks, kelle kätte on koondunud kogu ühiskondlik jõukus, ja proletariaadiks, keda esimene rõhub, 'alandab ja eksplua-teerib, — viivad vastuolud tootlike jõudude ja tootmissuhete vahel paratamatult klassivõitluse teravnemisele proletariaadi ja kodanluse vahel, mille tagajärjel on proletaarne revolutsioon ja selle kindlustamise vajaliku tingimusena ka proletariaadi diktatuur paratamatud.

Sellest nähtub, et oportunistid, vaieldes vastu sotsialistliku revolutsiooni ja proletariaadi diktatuuri teooriale, reetsid proletariaadi huvid ning asusid kodanluse suhtes sallival positsioonil.

„Iskra“ vastased seadsid üles ka teise teesi. Nad väitsid, et dikta-tuuri mõiste ei sobi partei nimetusega ja ta võitluse eesmärkidega — sotsialismi ja demokraatiaga, et demokraatia ei sobi kokku dikta-tuuriga. Siin „Iskra“ vastased ei mõistnud või ei tahtnud mõista seda, et tööliklassi diktatuur rõhujate, kodanluse üle tähendab töö-listele endile demokraatiat. Proletariaadi diktatuur loob töörahvale materiaalse kindlustuse ning seetõttu tuleb proletariaadi diktatuuri vaadelda kui demokraatia kõrgemat tüüpi. Selles küsimuses jõudsid oportunistid välja kodanluse otsese kaitsmiseni.

Oportunistid vaidlesid samuti selle vastu, et partei programmi võtta nõudmisi talurahvaküsimuse alal. Nende hulka kuulusid „kõhk-lejad“ ja nende ideeline juht Mahhov ning teised. Need inimesed ei tahtnud revolutsiooni, seepärast ei vastanud proletariaadi ja talurahva liidu toetamine nende huvidele. Lähtudes põhimõttest, et eelseisev revolutsioon Venemaal on (nende arvates!) kodanlik revolutsioon, eitasid nad proletariaadi hegemooniat, võõrastasid talurahvast ja suhtusid temasse vaenulikult.

„Kõhklejad“ ei pidanud vajalikuks võtta töölispartei prog-rammi talur a h v a k ü s i m u s t. See oli ilmne talurahva revolutsioonilisse jõusse mitteuskumine.

Iskralased toetasid talurahvaküsimuse leninlikku formuleeringut, milles Lenin andis löögi maal säilunud pärisorjuse jäänustele. Ta tegi ettepaneku anda talupoegadele tagasi neilt ära võetud „lõigud“, loo-budes nende võõrandamisest, mille esildasid Trotski ja Plehhanov juba „Iskra“ toimetuses. Vaidluste lõpptulemusena võeti Lenini for-muleering häälteenamusega vastu.

Programmi kolmandaks küsimuseks, mis tekitas kestvaid ja äge-daid vaidlusi, oli rahvusküsimus. Nimelt nägi programmi 9. paragrahv ette rahvuste enesemääramisõiguse. Programmi projektis kirja pan-dud selle rahvuste õigusega asusid vaenujalale bundistid ja poola sotsiaaldemokraadid, esildades omalt poolt „rahvusliku kultuurauto-noomia“ põhimõtte, milline loosung oli II Internatsionaali arsenalist. Teiste sõnadega, nad taotlesid vaid kitsapiirilist rahvuste kultuurilist

autonoomiat. See oli oma olemuselt natsionalistlik ja šovinistlik programm.

Poolakad (Warski jt.), astudes välja iskralaste vastu, olid üldse rahvusküsimuse partei programmi võtmise vastu. See oli luksemburglaste¹ positsioon. Luksemburglased arvasid, et imperialismi perioodil pole rahvusküsimus lahendatav, sotsialismi perioodil rahvusküsimus aga ei ole aktuaalne ja seepärast on mõttetu selle küsimusega üldse tegelda.

See oli väga jäme viga. Selle põhimõtte heakskiitmine kongressi poolt oleks tähendanud tegelikult seda, et sotsiaaldemokraadid ei astu võitlusse rõhutatud rahvaste vabastamise eest, et nad koguni soodustavad reaktsiooniliste jõudude rahvaste rõhumise poliitikat.

Kõigile neile „Iskra“-vastastele katsetele viia programmi sisse oportunistlikke ideekesi, andis Lenin väärilise vastulöögi, näidates nende väidete alusetust ja kahjulikkust ning kaitses tagajärjekalt „Iskra“ programmi.

Kongress võttis „Iskra“ poolt esitatud programmi vastu.

See programm jagunes sisuliselt kahte ossa — nn. maksimaalprogrammiks ja minimaalprogrammiks. Esimene osa fikseeris partei peamise ülesande — sotsialistliku revolutsiooni teostamine, kapitalistide võimu kukutamine ja proletariaadi diktatuuri kehtestamine. Programmi teine osa määratles partei lähemad ülesanded, mis oli vaja teostada enne peaülesande lahendamist: tsaari isevalitsuse kukutamine, demokraatliku vabariigi sisseseadmine, 8-tunnise tööpäeva kehtestamine töölistele, pärisorjuse jäänuste hävitamine külas ning talupoegadele mõisnike poolt äravõetud maade tagasiandmine.

VSDTP II kongressi poolt vastuvõetud programm oli seega tööliklassi partei revolutsiooniline programm. See programm püsis kuni partei VIII kongressini, kus meie partei pärast proletaarse revolutsiooni võitu võttis vastu uue programmi.

Marksistliku programmi vastuvõtmine tähendas iskralastele sammu edasi ja „Iskra“ vastastele lüüasaamist.

Pärast programmi vastuvõtmist asus kongress arutama partei põhikirja projekti. Projekti esitas kongressile V. I. Lenin.

Eriti terav võitlus arenes partei põhikirja esimese paragrahvi ümber, mis formuleeris partei liikmeks kuuluvuse. Kes võib olla partei liige, milline peab olema partei koosseis, kas partei peab olema organiseeritud tervik või midagi vormitut — sellised küsimused kerkisid üles seoses põhikirja esimese paragrahviga.

Kongressile esitati arutamiseks põhikirja selle paragrahvi kaks formuleeringut — Lenini ja Martovi formuleering.

¹ Saksa revolutsionääri Rosa Luxemburgi ideelised pooldajad.

Lenini formuleeringus öeldi, et parteiliikmeks võib olla igaüks, kes tunnustab partei programmi, toetab parteid aineliselt ja on ühe tema organisatsiooni liige.

Martovi formuleeringu järgi loeti parteiliikmeks igaüht, kes tunnustab partei programmi, toetab parteid aineliselt ja osutab temale regulaarset isiklikku kaasabi ühe tema organisatsiooni juhtimisel.

Seega erinesid formuleeringud ainult ühes tingimuses. Lenini nõudele, et parteiliige peab tingimata olema partei ühe organisatsiooni liige, seab Martov vastu uduse ja laialivalguva fraasi isiklikust kaasabist parteile ühe tema organisatsiooni juhtimisel.

Leninliku formuleeringu väärtust ja Martovi formuleeringu hukatuslikkust parteile näitas täie selgusega seltsimees Stalin oma artiklis „Proletaarlaste klass ja proletaarlaste partei“, mis avaldati 1. jaanuaril 1905. a. ajalehes „Proletariatis Brdzola“ („Proletariaadi Võitlus“).

Seltsimees Stalin näitas selles artiklis, et Venemaa oli ammuagi jagunenud kaheks vastandlikuks klassiks — kodanluseks ja proletariaadiks. Nende kahe suure armee vahel kees halastamatu võitlus. Selles võitluses vajas aga kumbki armee juhte, eelväge. Niisugusteks juhtideks olid parteid.

Sajandivahetusel näemegi Venemaal vastamisi kodanlaste armeed liberaalse parteiga eesotsas ja proletaarlaste armeed sotsiaaldemokraatliku parteiga eesotsas; seega juhib iga armeed klassivõitluses tema oma partei.

Proletariaat vajas teadlike juhtide võitlusrühma, kes näitaks teed proletaarlaste armeele, ühendaks tema jõude ja juhiks teda võitluses. Siit järeldub, et partei, kes juhib proletariaadi võitlust, ei või olla üksikisikute juhuslik kogu, vaid peab olema monoliitne tsentraliseeritud organisatsioon.

Seltsimees Stalin kirjutab: „Programmiliste, taktikaliste ja organisatsiooniliste vaadete ühtsus on see pind, millele on rajatud meie partei... Ainult see, kes on küllaldaselt tundma õppinud ja täiesti omaks võtnud meie partei programmilised, taktikalised ja organisatsioonilised vaated, võib kuuluda meie partei ridadesse ja ühes sellega proletaarlaste armee juhtijate ridadesse.“¹

Järelikult ei rahulda parteid ainuüksi tema programmi, taktika ja organisatsiooniliste vaadete omaksvõtmine, vaid ta nõuab oma liikmelt omaksvõetud vaadete teostamist. Neid vaateid võib parteiliige teostada ainult siis, kui ta võitleb, kui ta ühes kogu parteiga sammub proletariaadi armee eesotsas.

Kuna töölisklassi partei on juhtijate organisatsioon, siis võib tema liikmeks pidada ainult seda, kes võtab isiklikult osa tööst

¹ J. V. Stalin, Teosed, 1. kd. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1947, lk. 62.

selles organisatsioonis, kes peab oma kohuseks liita oma soovid partei soovidega ja tegutseda ühes parteiga.

Selline on Lenini formuleeringu sisu ja mõte. See formuleering tuleneb põhimõttest, et meie partei on tsentraliseeritud organisatsioon, mitte aga üksikisikute kogu, nagu ta kujuneks Martovi formuleeringu järgi, kus ei peeta kohustuslikuks kuuluda parteiorganisatsiooni ja alluda partei tahtele. Martovi formuleeringul on paadunud killustatuse tendents, ta eitab tsentraliseeritud marksistliku partei olemasolu vajadust. Seetõttu näiski leninlik formuleering „Iskra“ vastastele ja ebakindlatele iskralastele äärmiselt „ebamugav“, et see neid liialt kitsendas.

Seltsimees Stalin naerab väga tabavalt välja Martovi määrangu selle kohta, kes võib olla partei liige. „Veidi teadmisi,“ kirjutab seltsimees Stalin, „niisama palju kaasatundmist, veidi ainelist abi ja asi on nudi, teil on täielik õigus pidada end partei liikmeks.“¹

Martovi formuleering ei anna mingisugust garantiid selle kohta, et „partei liige“, kes on võtnud omaks partei programmi, kuid ei kuulu ühtegi tema organisatsiooni, peab kinni nimelt partei taktikast ja organisatsioonilistest vaadetest.

„Martovi formuleeringu tulemusena,“ kirjutab edasi seltsimees Stalin, „peab meile jääma kummaline „partei“, mille „liikmetel“ on ühesugune programm (seegi on veel küsitav!), aga erinevad taktikalised ja organisatsioonilised vaated! Ideaalne mitmekesisus! Mis suhtes ei sarnle siis meie partei mitte banketile?“²

Nii kaitses seltsimees Stalin Lenini ustava õpilasena ja kaastöölisena leninlikku orientatsiooni tsentraliseeritud marksistlikust parteist.

Lenin võitles monoliitse ja võitlusvõimelise, kindlalt organiseeritud ja ühtse tahtega partei eest. Kuid kongress võttis hääletamisel 28 häälega vastu partei põhikirja esimese paragrahvi Martovi formuleeringus, kusjuures vastu anti 22 häält ja üks oli erapooletu. See seletub sellega, et ebakindlad iskralased liitusid tsentrumiga ning et nendega ühinesid avalikud oportunistid.

Võttes vastu Martovi formuleeringu, taganes VSDTP II kongress ühtse tsentraliseeritud proletarse partei loomise ideest ja ei täitnud kongressile seatud ülesannet.

See oli esimene samm tagasi.

Seltsimees Stalin kirjutas: „Me peame järelemõtlematuse tulemuksiks partei teise kongressi otsust, kes (kongress) võttis vastu Martovi formuleeringu, ja avaldame lootust, et partei kolmas kongress parandab kahtlemata teise kongressi vea ja võtab vastu sm. Lenini formuleeringu.“³

¹ J. V. Stalin, Teosed, 1. kd. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1947, lk. 68.

² Sealsamas, lk. 70.

³ Sealsamas, lk. 70.

Partei III kongress, mis toimus 25. (12.) aprillil 1905. a. Londonis, parandaski II kongressi vea ja võttis vastu Lenini formuleeringu.

Kõik teised põhikirja paragrahvid võeti II kongressil vastu leninlikus formuleeringus, mis kutsus esile võitluse teravdamise „Iskra“ vastaste poolt ja selgitab nende lahkumist kongressilt.

Organisatsiooniliste küsimuste hulka kuulus ka Bundi seisundi küsimus parteis.

Bund, kes oli juudi rahvusest tööliste huvisid esindav sotsiaaldemokraatlik partei, tahtis säilitada oma „iseseisvust“ ja kuuluda parteisse föderatiivseil alustel, mis oleks tähendanud parteid parteis. Ta nõudis, et teda tunnustatakse ainsaks juudi tööliste esindajaks Venemaal. Ja kui kongress keeldus neid nõudmisi tunnustamast, lahkusid bundistid protesti märgiks kongressilt. Kongressilt lahkus ka kaks ökonomisti (Akimov ja Martõnov) pärast seda, kui kongress keeldus tunnustamast nende välismaal asuvat organisatsiooni.

Seitsme „Iskra“ vastase lahkumine kongressilt muutis jõudude vahekorra leninlaste kasuks. Martov kaotas oma toe.

Toimusid keskhäälekandja toimetuse valimised. Toimetus valiti kongressil ja allus ainult kongressile. Keskhäälekandja ülesandeks oli partei ideeline juhtimine. Kongress valis ka Keskkomitee, kelle kompetentsi kuulus partei praktiline juhtimine. Juhtimise säilitamise eesmärgil töötas keskhäälekandja toimetus välismaal, Keskkomitee aga Venemaal. Kahe võrdõigusliku organi, keskhäälekandja ja Keskkomitee vahel tekkida võivate konfliktide lahendamiseks loodi partei nõukogu. See oli vaheorgan, kuhu kuulus 2 inimest Keskkomitee poolt ja 2 inimest keskhäälekandja poolt, kuna viienda (esimehe) valis kongress.

Partei keskorganite valimisel saavutasid leninlased võidu, kuigi ka see ei toimunud ilma ägedate vaidlusteta.

Keskhäälekandja toimetus valiti kolmeliikmeline: Lenin, Plehhanov ja Martov. Seega võitsid kindlad iskralased.

Keskkomitee valimistel saavutasid võidu jällegi kindlad iskralased. Keskkomitee koosseisu valiti Kržižanovski, Lengnik ja Noskov-Glebov. Nende valimistega kinnitas kongress leninlaste võidu oportunistide üle. Sellest momendist hakti Lenini pooldajaid, kes said partei keskasutuste valimistel häälteenamuse, nimetama bolševikeks, Lenini vastaseid aga, kes said vähem hääli — menševikeks.

Seega viis kongressil peetud võitlus partei lõhenemisele bolševikeks — Venemaa sotsiaaldemokraatia revolutsiooniline tiib ja menševikeks — oportunistlik tiib. Sellise järelduse teeb Lenin oma raamatus „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“.

Pärast II kongressi teravnes võitlus parteis veelgi.

Menševikud püüdsid kõigest jõust partei II kongressi otsuseid

nurja ajada ja haarata endi kätte partei keskusi. Kui nad kongressil ei saavutanud edu ja võidu said leninlased, siis ei pannud menševikud veel seepärast relvi maha — nad alustasid lõhestavat tegevust parteis. Sel eesmärgil asutasid menševikud partei eest varjatud, salajase parteivastase fraktsioonilise organisatsiooni — Vähemuse Büroo, mille eesotsas olid Martov, Trotski, Dan, Axelrod ja Potressov. Lisaks hakkasid nad välja andma oma häälekandjat „Kramola“ („Vastuhakk“).

1903. aasta septembris kutsusid menševikud kokku „17 nõupidamise“ Genfis, kus võtsid vastu otsuse boikoteerida keskhäälekandjat ja talle mitte alluda. Nad otsustasid oma partei kassat mitte ära anda ja säilitada oma pörandaaluse salakorteri.

„Parteivastase võitluse meetodiks valisid nad „kogu parteitöö desorganiseerimise, ühise asja rikkumise, igasuguse tegevuse pidurdamise“ (Lenini väljendus). Nad kindlustasid endid vene sotsiaaldemokraatide „Välismaaliigas“, mille liikmeist $\frac{9}{10}$ olid Venemaa tööst isoleeritud haritlased-emigrandid, ning avasid sealt tule parteile, Lenini ja leninlaste pihta.“¹

1903. aasta oktoobris toimus Genfis „Välismaaliiga“ II kongress. Sel kongressil andis Lenin aru VSDTP II kongressi tööst (see liiga oli valinud saadikuks VSDTP II kongressile Lenini, kellel oli nende arvel üks hääl). Kaasaruande tegi Martov, kuid tema ettekanne oli niivõrd sündsusetu, et Lenin kongressilt lahkus. Kongress võttis vastu resolutsiooni, milles väljendas solidaarsust Martovi positsiooniga. Seepeale saatis Keskkomitee liige Lengnik kongressi laiali ja kuulutas vastuvõetud resolutsiooni kehtetuks.

Menševikke abistas tunduvalt Plehhanov. II kongressil läks Plehhanov koos Leniniga, olgugi et ta mõningates küsimustes ilmutas ebakindlust. Kuid pärast II kongressi laskis Plehhanov end menševike poolt partei lõhestamise ähvardusega ära hirmutada ja otsustas menševikega „ära leppida“, milleks mõjutasid teda ta endised oportunistlikud vead. Leppelasest menševike-oportunistide suhtes muutus Plehhanov ise varsti menševikuks.

Liiga otsus ja emigrantide positsioon mõjutasid Plehhanovit otsustavalt. Ta teatas, et ta ei suuda „tulistada omade pihta“ ja nõudis mõõnduste tegemist menševikele-oportunistidele. Tunnistades oportuniste oma inimesteks, kinnitas ta oma kuuluvust nende hulka.

Plehhanov läks lõplikult üle oportunistide leeri. Kasutades oma seisundit partei nõukogu esimehena ja kongressi tahet rikkudes koopteeris Plehhanov omavoliliselt „Iskra“ toimetuse koosseisu endised toimetajad-menševikud. Sellest silmapilgust peale, „Iskra“

¹ UK(b)P ajalugu. Lühikursus. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1946, lk. 45.

52. numbrist alates, muutsid menševikud „Iskra“ oma häälekandjaks ja hakkasid tema kaudu levitama oportunistlikke vaateid.

„Oma üleminekuga menševike kätte muutus „Iskra“ Lenini ja bolševike vastu võitlemise organiks, mis propageeris menševistlikku oportunisti kõigepealt organisatsiooniliste küsimuste alal.“¹

Lenin astus „Iskra“ toimetusest välja, et kindlustada oma seisukohta Keskkomitees ja võidelda sealt oportunistidega. 1904. aasta suvel saavutasid menševikud Plehhanovi ja kahe demoraliseerunud bolševiku (Krassini ja Noskovi) abiga Keskkomitees enamuse.

See oli teine samm tagasi.

Bolševike ees seisis nüüd ülitähtsad ülesanded: luua oma bolševistlik ajaleht ja organiseerida III kongressi kokkukutsumist, et kujundada uus keskkomitee ja lõpuks purustada menševikud.

1904. aasta augustis toimus Genfis Lenini juhatusel nõupidamine, mis läks meie partei ajalukku nimetuse all „22 bolševiku nõupidamine“. Nõupidamisest võtsid osa Lenin, N. Krupskaja, M. Olminski, A. Lunatšarski, M. Ljadov, P. Lepešinski, V. Vorovski, R. Zemljatška, S. Gussev jt. Nõupidamine võttis vastu üleskutse „Parteile“, mis sai programmiks bolševikele nende võitluses III kongressi kokkukutsumise eest.

Kolmel (Lõuna, Kaukaasia ja Põhja) bolševistlike komiteede oblastikonverentsil valiti Enamuse Komiteede Büroo, mis hakkas partei III kongressi praktiliselt ette valmistama. Enamuse Komiteede Büroo koosseisu kuulusid Lenin, R. Zemljatška, S. Gussev, M. Ljadov jt. Enamuse Komiteede Büroo organisatsiooni kõrval loodi bolševistlik ajaleht „Vperjod“, mille esimene number ilmus 4. jaanuaril 1905. Ajalehe „Vperjod“ toimetuse koosseisu kuulusid Lenin, V. Vorovski, M. Olminski ja A. Lunatšarski.

Seega oli parteis kujunenud kaks üksteisest eraldatud fraktsiooni, oma keskustega ja oma häälekandjatega.

Menševikud kiskusid parteid VSDTP II kongressi otsuste juurest ilmselt tagasi organisatsioonilise killustatuse, üksteisest eraldatud ringide töö ja nokitseva tegevuse juurde. Seepärast oli menševikele tarvis anda otsustav vastulöök. Selle vastulöögi andis neile V. I. Lenin oma raamatuga „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“ (ilmus 1904. aasta mais).

Selles raamatus V. I. Lenin selgitas partei kaheks fraktsiooniks, bolševikeks ja menševikeks jagunemise poliitilist tähendust ning paljastas menševike oportunistlikku käitumist II kongressil ja pärast kongressi. Veelgi rohkem. Selles teoses Lenin kaitses parteilisust üksteisest eraldatud ringide tegevuse vastu ja parteid desorganiseerijate vastu. Erakordset ajaloolist tähtsust omab aga asjaolu, et Lenin

¹ UK(b)P ajalugu. Lühikursus. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1946, lk. 46.

selles raamatus töötas esimesena marksismi ajaloos välja õpetuse parteist kui proletariaadi juhtivast organisatsioonist, kui peamisest relvast proletariaadi käes; milleta on võimatu võita võitluses proletaarse diktatuuri eest.

Marksistliku partei organisatsioonilised alused

Organisatsioonilised põhimõtted, mida Lenin oma raamatus „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“ arendas, on järgmised:

1. Marksistlik partei on töölisklassi eesrindlik väesalk.

Partei on töölisklassi eesrindlik, teadlik, marksistlik väesalk, kes on relvastatud revolutsioonilise marksistliku teoriga, kes tunneb ühiskonna elu arenemise seadusi, tunneb klassivõitluse seadusi ja kes seetõttu on võimeline juhtima töölisklassi, juhtima ta võitlust.

Partei on töölisklassi avangard. Parteid ja klassi aga ei tohi ära segada ega samastada. Selline ärasegamine viiks nullini avangardi osa, kes on kutsutud juhtima ja kes peab olema töölisklassi poliitiline juht.

Partei põhikirja arutamisel VSDTP II kongressil rääkis Lenin: „Partei peab olema ainult töölisklassi tohutute hulkade eesrindlik väesalk ja juht, töölisklassi, kes töötab tervikuna (või peaaegu tervikuna) parteiorganisatsioonide „kontrolli all ja juhtimisel“, kuid kes ei kuulu ja ei pea kuuluma tervikuna „parteisse“.“¹

Sedasama leninlikku organisatsioonilist põhimõtet kaitseb ja arendab edasi seltsimees Stalin oma artiklis „Proletaarlaste klass ja proletaarlaste partei“. Ta näitab, et partei kui juhtijate võitlusrühm peab oma liikmete arvult olema hoopis väiksem proletaarlaste klassist.

Töölisklass on partei armee. Partei on selle töölisarmee hästiorganiseeritud staap.

Partei kasvatab oma armeed organiseerituse ja distsipliini vaimus, ühendab teda, relvastab teda revolutsioonilise teadlikkusega, juhib ta võitlusse ning kindlustab võidu.

„Meie oleme klassipartei, ja seepärast peaaegu kogu klass (ja sõjaaegadel, kodusõja ajastul täielikult kogu klass) peab tegutsema meie partei juhtimisel, peab võimalikult tihedasti liituma meie parteiga...“²

Kuivõrd eluline on see bolševike partei leninlik organisatsiooniline põhimõte, näitavad meie rahva kogemused võitluses oma vabaduse ja sõltumatuse eest.

¹ V. I. Lenin, Teosed, VI kd., lk. 32 (v. k.).

² V. I. Lenin, Valitud teosed, I kd. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1945., lk. 268.

Oktoobrirevolutsiooni-eelsel perioodil meie partei, asudes põranda all, kandis töölisliikumisse sotsialistlikku teadlikkust ja koondas töörahva revolutsiooni lipu alla.

Kodusõja raskeil aastail sammus bolševike partei vaenlaste armeede ja nälja ning laose vastu peetava võitluse avangardis.

Nii rahuliku ülesehitustöö aastail kui ka hitlerlike röövvalutajate vastu peetud Suure Isamaasõja aastail ühendas bolševike partei organiseeriv töö kõik nõukogude inimeste pingutused ja suunas need ühisele eesmärgile.

Et kindlustada tööliklassi eesrindlikku väesalka, peab partei oma ridu täiendama järeleproovitud inimestega, kes on väärilised kuuluma tema ridadesse.

Seoses parteiliikmete määratu suure juurdevooluga tekkis oht, et parteisse satub juhuslikke ja põhimõtetuid inimesi. Parteisse vastuvõetavate rangema valiku ja partei ridade edasise kindlustamise eesmärgil täiendas VIII ülevenemaaline parteikonverents (detsembris 1919) Lenini ettepanekul partei põhikirja partei liikmekandidaatide institutsiooni eeskirjadega. VK(b)P XI kongress (1922. aastal) seadis sisse parteisse vastuvõtmise korra kategooriate järgi, olenevalt sotsiaalsest päritolust. See takistas mitteproletaarsete elementide juurdevoolu parteisse.

Partei koosseisu kvaliteedi parandamine toimus ka partei kavakindla puhastamise teel tema ridadesse tunginud mitteväärikaist elementidest. 1919. aastal toimus parteiliikmete ümberregistreerimine. Aastail 1921, 1924—1925, 1929—1930 ja 1933 viidi läbi partei ridade üldine ja osaline puhastus; 1935.—1936. a. toimus parteidokumentide kontroll ja ümbervahetamine.

ÜK(b)P XVIII kongressil tühistati massilise puhastuse eeskirjad ja otsustati, et edaspidi peab partei oma ridu tavalises korras puhastama mitteväärikaist inimestest, kes rikuvad programmi ja põhikirja. Kongress tühistas ka põhimõtte, mille järgi parteisse vastuvõtmine olenes isiku sotsiaalsest päritolust. Kategooriate tühistamise parteisse vastuvõtmisel võimaldasid põhilised muudatused NSV Liidu majanduses ja klassisstruktuuris.

ÜK(b)P XVIII kongressil rõhutas seltsimees Stalin veel kord partei üht peamist ülesannet: süstemaatiliselt parandada partei koosseisu, tõsta kommunistide teadlikkuse taset ja võtta partei ridadesse individuaalse valiku korras ainult järeleproovitud ja kommunismi üritusele ustavaid seltsimehi.

Kandidaadistaaži läbitegemine on inimese isiklike omaduste tõsine proovimine. ÜK(b)P põhikirja 13. paragrahvis öeldakse:

„Kõik isikud, kes soovivad astuda parteisse, teevad läbi kandidaadiaja, mis on tarvilik selleks, et kandidaat tutvuks partei programmi, põhikirja ja taktikaga, ja selleks, et kindlustada partei

organisatsioonile võimalus kontrollida kandidaadi isiklikke omadusi.“

Et partei kui töörahva eesrindlik ja teadlik väesalk jääks oma ülesannete kõrgusele, peavad kommunistid väsimatult tõstma oma ideoloogiliste teadmiste taset, omandama marksistlik-leninliku õpetuse, oskama kasutada seda sotsialistliku ülesehitustöö praktiliste ülesannete lahendamisel.

Seltsimees Stalin rääkis partei XVIII kongressil: „Tuleb tunnustada kui aksioomi, et mida kõrgem on ükskõik missuguse riigi- või parteitöö ala töötajate poliitiline tase ja marksistlik-leninlik teadlikkus, seda kõrgem ja viljakam on ka töö, seda efektiivsemad on töötulemused...“¹ Ja edasi: „...On olemas üks teaduseharu, mille tundmine peab olema kohustuslik bolševikele kõigis teaduseharudes, see on marksistlik-leninlik teadus ühiskonnast, ühiskonna arenemise seadustest, proletaarsete revolutsiooni arenemise seadustest, sotsialistliku ülesehitustöö arenemise seadustest, kommunismi võidust.“²

Partei pidev hool kommunistide teoreetiliste teadmiste taseme tõstmise ja nende poliitilise karastamise eest on alati avaldunud kommunistide töö kvaliteedis.

Ja tänu sellele, et meie partei valdab täiuslikult marksistlik-leninlikku teooriat ja viib seda edasi, on ta võimeline tõstma hulkade teadlikkust ajalooliste ülesannete tasemeni, juhtima neid, olema *avangardis*, olema tööliklassi eesrindlik väesalk.

2. Marksistlik partei on tööliklassi organiseeritud väesalk.

Bolševike partei võis täita oma ajaloolise missiooni võitluses proletariaadi diktatuuri eest seetõttu, et ta on mitte ainult tööliklassi eesrindlik, vaid ühtlasi ka organiseeritud väesalk.

Oma teoses „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“ kirjutas V. I. Lenin:

„Proletariaadil ei ole peale organisatsiooni muud relva võitluseks võimu eest... Proletariaat võib saada ja saab paratamatult võitmatu jõuks vaid seetõttu, et tema ideelist ühendamist marksismi põhimõtetega kinnitab organisatsiooni materiaalne ühtsus, mis liidab miljonid töötajad tööliklassi armeeks.“³

Et partei on organiseeritud väesalk, see väljendub kõigepealt partei enda iseloomus ja ehituses, ta koosseisus, kohustustes, mida täidavad parteiliikmed ja raudses, teadlikus parteidistsipliinis, mida teostab partei ja mis tugevdab ta ridu.

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1945, lk. 525.

² Sealsamas, lk. 526.

³ V. I. Lenin, „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1947, lk. 209.

Lenin märkis korduvalt: selleks, et partei moodustaks tugeva tsentraliseeritud organisatsiooni, on vajalik hoida ta ridade kindlust, tugevust ja puhtust, tõsta partei liikme nimetust üha kõrgemale, kasvatada partei liikmes vastutust oma organisatsiooni, oma partei saatuse eest.

Vaidlused põhikirja esimese paragrahvi üle VSDTP II kongressil näitasid ilmekalt, et menševikud seisid üksteisest eraldatud ringide töö seisukohal ja olid tsentralisatsiooni ning distsipliini vastu, kuna Lenin ja leninlased võitlesid monoliitse, võitlusvõimelise ja organiseeritud partei eest.

Seltsimees Stalin kirjutas: „...Mida monoliitsemaks organisatsiooniks partei liikmed ühinevad, seda paremini nad võitlevad ja seda täielikumalt nad teostavad järelikult partei programmi, taktikat ja organisatsioonilisi vaateid. Ega asjata ei ütelda, et meie partei on juhtijate organisatsioon, aga mitte üksikisikute kogu. Kui meie partei on aga juhtijate organisatsioon, siis on selge, et selle partei, selle organisatsiooni liikmeks võib pidada ainult seda, kes töötab selles organisatsioonis, kes järelikult peab oma kohuseks liita oma soovid partei soovidega ja tegutseda ühes parteiga.“¹

Parteiliste kohustuste range täitmine arendab kommunistides parteilisust, ideelisust, bolševistlikku organiseeritust ja distsiplineeritust, s. o. neid omadusi, millela ei ole partei mõeldav kui tööliklassi eesrindlik, organiseeritud ja ideeliselt relvastatud väesalk.

Bolševike partei on laiendanud ja konkretiseerinud kommunistide kohustusi vastavalt uutele arengutingimustele ja ülesannetele, mida ta seab enda ette. Partei liikmete laiendatud kohustused võeti vastu partei XVIII kongressil sellisel kujul, nagu me võime neid tänapäeval ÜK(b)P põhikirja 2. paragrahvis lugeda:

„Partei liige on kohustatud:

a) väsimatult töötama oma teadlikkuse tõstmiseks, marksismi-leninismi põhialuste omandamiseks;

b) pidama kõige rangemalt partei distsipliini, aktiivselt osa võtma partei ja riigi poliitilisest elust, teostama praktikas partei poliitikat ja partei organite otsuseid;

c) olemasoleva eeskujuks töö- ja riikliku distsipliini pidamises, õppima oma töö tehnikat, tõstes lakkamatult oma tööoskust;

d) kõvendama päevast päeva sidet massidega, õigeaegselt reageerima töörahva nõuetele ja tarvetele ning selgitama parteituule massidele partei poliitika ja partei otsuste mõtet.“

Leninlik-stalinlike organisatsiooniliste põhimõtete järjekindel teostamine partei liikmeks kuuluvuse alal oli üheks peamiseks aluseks üksikute rühmade ja ringide muutumisel organiseeritud parteiks.

¹ J. V. Stalin, Teosed, 1. kd. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1947, lk. 63—64.

Meie partei kujutab enesest mitte ainult kohalike parteiorganisatsioonide summat, vaid ta on ka nende organisatsioonide hästikorratud, ühtne süsteem.

Lenin kirjutab raamatus „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“: „Kui mina ütlen, et partei peab olema organisatsioonide summa (ja mitte lihtne aritmeetiline summa, vaid kompleks), siis... ma väljendan seega täiesti selgesti ja täpselt oma soovi, oma nõude, et partei kui klassi eesmine väesalk oleks midagi võimalikult rohkem organiseeritud...“¹

Arendades seda leninlikku põhimõtet, rõhutab seltsimees Stalin:

„Partei on... organisatsioonide ühtne süsteem, nende formaalne ühendamine ühtsesse tervikusse, kõrgemate ja madalamate juhtimisorganitega, vähemiku allutamiseega enamikule, praktiliste otsustega, mis on kohustuslikud partei kõigile liikmeile. Nende tingimusteta partei ei suuda olla ühtne organiseeritud tervik, kes suudaks teostada töölisklassi võitluse kavakindlat ja organiseeritud juhtimist.“²

Partei kui töölisklassi organiseeritud väesalga osa on väljendunud täie selgusega nõukogude rahva kõigil võitlusetappidel. Parteituule on alati olnud eeskujuks bolševike partei liikmed, nende monoliitsus, distsipliinitunne, nende võime partei kutsel kiiresti ümber korraldada ning rakendada kõik jõud eesmärgi kiireimaks saavutamiseks.

3. Marksistlik partei on kõrgeim organisatsioonivorm töölisklassi organisatsioonide hulgas.

Kõrgeima organisatsioonivormina juhib partei kõiki teisi töörahva organisatsioone, nagu ametiühinguid, kooperatiive, noorsoo-organisatsioone, naisteorganisatsioone jne. Kõik need organisatsioonid on parteitud ja teenindavad töölisklassi, seepärast peab neil olema ühtne poliitiline joon ning ühine suund, mille peab andma proletariaadi partei. Selleks on parteil kõik eeldused.

Partei kui töölisklassi eesrindlik väesalk koosneb töölisklassi parimaist esindajaist. Ta on parimaks kooliks, mis valmistab ette juhte, kes on võimelised juhtima kõiki töörahva organisatsioone. Olles töölisklassi eesrindliku väesalga ja töölisklassi miljoniliste hulkade vahelise seose kehastuseks, kontsentreerib partei endasse kogu töölisklassi kogemused tervikuna ja omab seetõttu küllaldase autoriteedi, et tsentraliseerida kõigi töölisklassi organisatsioonide juhtimine. Partei on relvastatud revolutsioonilise teooriaga, ta tunneb klassivõitluse seadusi ja revolutsioonilise liikumise kogemusi. Seetõttu ta võib anda ja on kohustatud andma kõigile töörahva organisatsioonidele ühtse poliitilise joone.

¹ V. I. Lenin, „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1947, lk. 55—56.

² J. Stalin, Leninismi küsimusi. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1945, lk. 60.

Menševikud ei tunnustanud parteid proletariaadi klassiorganisatsiooni kõrgeimaks vormiks ja arvasid, et partei ei pea vahele segama ametiühingute ja teiste töörahva parteitute organisatsioonide ellu.

Kritiseerides menševistlikku teooriat parteitute organisatsioonide „sõltumatuses“ ja „neutraalsusest“, kirjutas seltsimees Stalin: „... Oportunistlik teooria parteitute organisatsioonide „sõltumatuses“ ja „neutraalsusest“, mis sigitab sõltumatuid parlamentääre ja parteist eemale kistud ajakirjandustegelasi, kitsarinnalisi ametiühingulasi ja filisterlikke ühistegelasi, — ei sobi kuidagi kokku leninismi teooria ja praktikaga.“¹

Sellega seoses on kohane meelde tuletada, kuidas pärast proletariaadi diktatuuri kehtestamist trotskistid ja teised kontrrevolutsioonilised elemendid 1921. aastal sundisid parteile peale diskussiooni ametiühingute küsimuses. Bolševike-vastased rühmitused parteis trotskistide, „töolisopositsiooni“ jt. näol püüdsid õonestada partei juhtivat osa ametiühingute organisatsioonides. Nad püstitasid „ametiühingute riigistamise loosungi, nõudsid kogu rahvamajanduse valitsemise üleandmist „ülevenemaalisele tootjate kongressile“ ja eitasid proletariaadi diktatuuri tähtsust majanduslikus ülesehitamistöös. Seades ametiühingud vastamisi nõukogude ja parteiga, pidas „töolisopositsioon“ töölisklassi kõrgeimaks organisatsioonivormiks mitte parteid, vaid ametiühinguid.

Lenin ja Stalin põhjendasid teaduslikult ametiühingute ja teiste töölisklassi ühiskondlike organisatsioonide parteilise juhtimise vajaduse.

Parteilist juhtimist ja partei mõju töörahva ühiskondlikes organisatsioonides kindlustavad nendesse organisatsioonidesse kuuluvad kommunistid, kes võitlevad teadliku distsipliini tugevdamise eest ja bürokratismi vastu ning kes kindlustavad partei- ja riiklike organite direktiivide ellurakendamise ja nende täitmise kontrolli.

Kommunistliku partei juhtiv osa on peamine proletariaadi diktatuuris, seda tõestab ümberlükkamatult ning kujukalt Nõukogude riigi ajalugu tervikuna.

4. Marksistlik partei on töölisklassi eesrindliku väesalga ja töölisklassi miljoniliste hulkade vahelise seose kehastus.

Partei võib areneda, tugevneda ja kasvada ainult siis, kui tal on side laiade töörahvahulkadega, kui tal on oma klassi toetus. Et partei on klassi avangard, ta organiseeritud väesalk ja kõrgeim organisatsioonivorm, siis on partei eraldumine massidest mõeldamatu.

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1945, lk. 62.

„Et olla sotsiaaldemokraatlik partei,“ kirjutas Lenin, „tuleb saavutada nimelt klassi toetus.“¹

Et partei on lahutamatu seotud rahvahulkadega, siis on tema poliitilised loosungid ja üleskutsed rahvahulkade ühisvaraks ning on neile arusaadavad. Partei organiseerib töörahva kõige laiemaid hulki bolševistliku poliitika teostamisele.

Partei ja rahvahulkade vahelise seose jõudu ja tähtsust näitas kujukalt seltsimees Stalin oma aruandekõnes ÜK(b)P Keskkomitee pleenumil 1937. aastal.

„Võib pidada seaduseks,“ ütles seltsimees Stalin, „et senikaua, kui bolševikud säilitavad sideme laialdaste rahvahulkadega, on nad võitmatud. Ja vastuoks: tarvitseb bolševikel hulkadest eemalduda ja kaotada nendega side, tarvitseb neil kattuda bürokraatliku roostekorraga, ja nad kaotaksid igasuguse jõu ja muutuksid tühiasjaks.

Vanadel kreeklastel nende mütoloogia süsteemis oli kuulus kangelane Antaios, kes, nagu jutustab mütoloogia, oli merejumal Poseidoni ja maajumalanna Gaia poeg. Ta oli eriliselt kiindunud oma emasse, kes tema oli sünnitanud, toitnud ja üles kasvatanud. Polnud ühtki kangelast, keda see Antaios poleks võitnud. Teda peeti võitmatuks kangelaseks. Milles peitus tema jõud? See jõud peitus selles, et alati, kui heitluses oma vastasega temal läks asi täbaraks, puudutas ta maad — oma ema, kes ta oli sünnitanud ja teda toitnud, ja ta sai uut jõudu. Kuid temal oli siiski üks nõrk koht, nimelt — oht, et teda mingil kombel maa küljest lahti rebitakse. Vaenlased arvestasid seda nõrkust ja valvasid kangelast. Ja leiduski vaenlane, kes kasutas selle nõrkuse ja võitis Antaiose. See oli Herkules. Kuidas aga võitis teda Herkules? Ta rebis Antaiose maa küljest lahti, tõstis ta õhku, võttis temalt võimaluse puudutada maad ja kägistas ta sel kombel õhus.

Ma arvan, et bolševikud meenutavad meile kreeka mütoloogia kangelast Antaiost. Nad, samuti nagu Antaios, on tugevad sellega, et säilitavad sideme oma emaga — rahvahulkadega, kes on nad sünnitanud, toitnud ja kasvatanud. Ja senikaua, kui nad säilitavad sideme oma emaga, rahvaga, on neil kõik võimalused jääda võitmatuks.

Selles on bolševistliku juhtimise võimatuse võti.“²

Bolševike partei on võitmatu seetõttu, et ta on lahutamatu seotud rahvaga ning ammutab jõudu rahvast, nagu Antaios ammutas jõudu oma emast — maast.

Uheks kujukaks näitajaks bolševike partei ja rahvahulkade vahelisest purustamatust sidemest ja sellest ülikõrgest autoriteedist, mida omab partei rahva hulgas, on parteiorganisatsioonide ridade kasv.

¹ V. I. Lenin, „Uks samm edasi, kaks sammu tagasi“. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1947, lk. 61.

² ÜK(b)P ajalugu. Lühikursus. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1946, lk. 355—356.

Eriti kasvas parimate inimeste püüd siduda end organisatsiooniliselt parteiga Isamaasõja raskeil aastail. Parteisse võeti sel perioodil vastu üle 3 miljoni nõukogude patrioodi.

„Sõja jooksul on partei rahvaga veel enam kokku kasvanud, on end veel tihedamini sidunud töörahva laiade hulkadega. Selles on meie riigi jõu allikas.“¹ ütles seltsimees Stalin.

5. Marksistlik partei peab olema organiseeritud demokraatliku tsentralismi alusel, tal peab olema ühtne põhikiri, ühtne parteidistsipliin, ühtne juhtiv organ partei kongressi näol, kongresside vaheajal aga Keskkomitee näol; temas peab vähemus alluma enamusele, üksikud organisatsioonid — keskusele, allorganisatsioonid — kõrgematele organisatsioonidele.

Nende tingimuste puudumisel ei saa partei õigesti juhtida rahvahulki, ei saa ise funktsioneerida ega saa täita oma ülesandeid klassi juhtimisel.

Juba Lenini poolt kirjutatud ja VSDTP II kongressile esitatud partei esimesele põhikirjale oli täielikult omane tsentralismi idee.

Demokraatlik tsentralism tähendab partei kõigi juhtivate organite valimist ülalt kuni alla, parteiorganite perioodilist aruandlust oma parteiorganisatsioonide ees, ranget parteidistsipliini ja vähemuse allumist enamusele, kõrgemate parteiorganite otsuste tingimatut kohuslikkust alamaile parteiorganeile ja kõigile parteiliikmeile.

„Partei organisatsioonilise struktuuri juhtivaks põhimõtteks on demokraatlik tsentralism, mis tähendab:

- a) kõigi partei juhtivate organite valitavust alt kuni üles;
- b) partei organite perioodilist aruandmist oma partei-organisatsioonidele;
- c) ranget partei distsipliini ja vähemuse alistumist enamusele;
- d) kõrgemate organite otsuste tingimatut kohuslikkust alamaile.“²

Demokraatlik tsentralism eeldab tsentralismi ja demokraatia ühendamist. Siseparteilise demokraatia olemus seisab partei kõigi liikmete aktiivses osavõtus partei elust, partei liikmete poolt nende küsimuste arutamises ja otsustamises, mis partei üles seab, partei liikmete aktiivses osavõtus partei ülesehitustööst.

Bolševike partei teravaks relvaks on kriitika ja enesekriitika. Bolševike partei jõud seisab selles, et ta ei karda tunnistada oma vigu. Partei suhtumise järgi omaenda vigadesse võib määrata partei tõsidust, ta jõudu, ta autoriteeti rahva hulgas.

„Avalikult tunnistada viga, avastada selle põhjused, läbi analüüside olukord, mis tekitas vea, arutada tähelepanelikult vea paranda-

¹ J. Stalin, Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1946, lk. 97.

² UK(b)P põhikiri, § 18.

mise vahendeid — see on tõsise partei tunnus, sellega täidab partei oma kohustused, see on klassi ja seejärel ka massi kasvatamine ja õpetamine.“¹

6. Kui marksistlik partei oma ridade ühtsust tahab säilitada, siis peab ta oma praktikas läbi viima ühtse proletaarse distsipliini, mis on ühtlaselt kohuslik kõigile parteiliikmeile, nii liidreile kui ka lihtliikmeile. Seepärast ei või parteis olla jagunemist „äravalituiks“, kellele parteidistsipliin pole kohuslik, ja „mitte-äravalituiks“, kes on kohustatud alistuma parteidistsipliinile.

Sellised „äravalitud“ võivad muutuda kindraliteks, kellel puudub armee, nagu see juhtus menševikega pärast VSDTP II kongressi, kui nad haarasid enda kätte partei keskused ning purustasid parteidistsipliini. Partei aga ei läinud koos desorganiseerijatega, vaid läks koos Leniniga, kes nõudis partei kõigilt liikmeilt rangeimat parteidistsipliini.

V. I. Lenini raamatu „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“ ajalooline tähtsus

Rohkem kui 45 aastat on möödunud V. I. Lenini raamatu „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“ ilmumisest. Lenini organisatsioonilised printsiibid, mis on bolševike partei ehituse aluseks, kindlustasid selle aja jooksul töölisklassile maailma-ajaloolise võidu.

Lenini raamatu ajalooline tähtsus seisab selles, et „Lenin ses raamatus esimesena marksismi ajaloos töötas välja õpetuse parteist kui proletariaadi juhtivast organisatsioonist, kui peamisest relvast proletariaadi käes, milleta on võimatu võita võitluses proletaarse diktatuuri eest.“²

Leninlikud organisatsioonilised printsiibid, mis on saanud bolševike partei organisatsioonilisteks alusteks, leidsid edasiarendamist seltsimees Stalini töödes. Seltsimees Stalin töötas igakülgset välja õpetuse parteist ta võitluse kõigil etappidel, rikastas partei organisatsioonilisi aluseid uute põhimõtetega ja uute seadustega ning viis seega edasi marksismi-leninismi õpetust parteist.

Arendades loovalt edasi partei organisatsioonilise ülesehituse aluseid, töötas seltsimees Stalin välja sellised küsimused nagu poliitilise joone ja organisatsioonilise töö vastastikune suhe, kaadri valiku, kasvatamise, edutamise ja jaotamise teaduslik organiseerimine, kontrolli bolševistlik organiseerimine, partei võitlusviisid, mida ta kasu-

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1946, lk. 490.

² UK(b)P ajalugu. Lühikursus. RK „Poliitiline Kirjandus“, Tallinn 1946, lk. 52.

tab oma ridadesse tunginud vaenlastega võideldes, valvsuse ja bolševismi omandamise küsimus. Kõigi nende küsimuste väljatöötamine on olnud ja on esmajärgulise tähtsusega partei edasisel tugevnemisel, ta autoriteedi veelgi kõrgemale tõstmisel rahva hulgas, ta juhtiva ja suunava osa kindlustamisel Nõukogude riigi süsteemis.

Oma aruandes muudatuste kohta ÜK(b)P põhikirjas ütles A. A. Zdanov partei XVIII kongressil: „Möödunud aastad olid partei pideva relvastamise, ta organisatsioonilise relva teritamise aastaks. Kui Lenin oma kuulsas töös „Üks samm edasi, kaks sammu tagasi“ arendas organisatsioonilisi põhimõtteid, mis said hiljem uut tüüpi partei, bolševike partei organisatsioonilisteks alusteks, siis seltsimees Stalin nii teooria, ideoloogia ja taktika alal kui ka kogu meie organisatsioonilise töö teaduslikele rööbastele asetamise küsimustes arendas edasi Lenini poolt antud organisatsioonilise õpetuse aluseid parteist, täiendas organisatsioonilist õpetust parteist uute põhimõtete ja uute seadustega, viis edasi bolševismi organisatsioonilist teadust ja relvastas sellega parteid ja töölisklassi sotsialismi ülesehitamise maailmaajaloolise ülesande teostamiseks meie maal.“

Lenini ja Stalini poolt välja töötatud bolševike partei organisatsioonilised alused ei olnud tähtsad ainult Venemaa töölisklassile. Nendele alustele rajasid ja rajavad töötajad kogu maailmas oma parteid, kommunistlikud parteid, mis juhivad neid nende võitluses kapitalistide vastu.

Bolševike partei lakkamatu kasvamine ja tugevnemine näitavad täie selgusega Lenini ja Stalini parteiõpetuse kõikvõimsust ja bolševismi teoreetiliste, taktikaliste ja organisatsiooniliste vaadete ühtsuse õigsust ja puutumatust.

SISUKORD

Ajalooline olukord	4
Marksistliku partei organisatsioonilised alused	15
V. I. Lenini raamatu „Uks samm edasi, kaks sammu tagasi“ ajalooline tähtsus	23

Vastutav toimetaja R. Mägi
Tehniline toimetaja E. Ridala

Ladumisele antud 8. IV 1950. Trüki-
kimisele antud 13. V 1950. Trüki-
arv 7000. Paber 61 : 86 $\frac{1}{16}$. Trüki-
poognaid 1,75. Formaadile 60 : 92
kohaldatud trükipoognaid 1,6625.
Arvutuspoognaid 1,95. MB-03638.
Tellimise nr. 3226.
Graafikatööstus „Oktoober“,
Tallinn, Tartu mnt. 49.

На эстонском языке

И. Хельм. Организационные
основы марксистской партии.
Книга Ленина «Шаг вперед,
два шага назад».

Rbl. 1.—

Rbl. 1.—

A-17340
A

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00481997 7